

RAPORTARE ȘTIINȚIFICĂ

pentru proiectul: *Construind comunitatea rasială nazistă în Europa de Sud-Est: O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România*

proiect cu numărul PN-III-P4-ID-PCE-2020-2081

I.Rezumatul Etapei I (ianuarie 2021 –decembrie 2021)

Pe parcursul etapei I-a a proiectului „Construind comunitatea rasială nazistă în Europa de Sud-Est: O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România” (acronim: NS-GEG), echipa s-a concentrat asupra **atingerii Obiectului 1 (O1)**: furnizarea unei imagini detaliate a „biografiilor colective” ale rețelelor sociale din conducerea Grupului Etnic German din România (în continuare GEG) cu accent pe mobilitatea tinerilor între România și Germania. De asemenea, activitățile din această primă etapă au vizat și **atingerea O2**: să identifice și să analizeze transferurile de modele instituționale și de practici politice dinspre Reich spre mișcarea nazistă a germanilor din România, cu un focus pe politicile de aliniere a vieții politice, economice, sociale și culturale a germanilor din România la ideologia nazistă. Simultan, a fost urmărită și atingerea **O3**: să investigheze transferurile de motive și practici discursive folosite în amplul proiect de creare a unei „comunități rasiale” naziste a germanilor din România (*Volksgemeinschaft*) prin nivelarea diferențelor de clasă, religie sau a celor identitar-regionale. În această privință, proiectul va acorda o atenție deosebită nu doar manierei în care elita nazistă locală a înțeles și a adaptat aceste practici și motive discursive venite din exterior, ci și contribuției liderilor politici și culturali ai comunității la fluxul de motive propagandistice care circulau în mediul de limbă germană din Europa Central Estică.

În acest sens, au fost realizate în această etapă câteva activități cheie, care vor fi sintetizate în această secțiune și detaliate în partea a doua a raportului. Astfel, **A.1.1.** a avut drept țintă **organizarea unui workshop pentru a discuta probleme metodologice, teoretice și organizaționale**. Echipa proiectului a organizat un **workshop online** (pe platforma Zoom din motive legate de pandemia de Covid-19) în perioada **28-29 mai 2021**. Evenimentul intitulat: *O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România: dezbateri teoretice și metodologice* a prilejuit discutarea unor concepte precum cele de „Volksgemeinschaft”, definit de istoricul David Welch drept „comunitate imaginată pe criterii rasiale” (Welch 2004), comunitate construită cu mijloace discursive de propaganda nazistă din rândul germanilor din România sau cel de istorie transnațională (Iriye 2013) și

„fascism transnațional” (Costa Pinto și Kallis 2014). De asemenea, s-a discutat în detaliu soarta arhivelor privind istoria GEG, specificul diferitelor tipuri de documente, potențialul de documentare creat prin deschiderea unor noi fonduri conținând materiale despre GEG la Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) din București și la Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC București). Membrii echipei au primit un feedback foarte util de la o serie de specialiști invitați la workshop precum: Thomas Șindilariu (Arhiva Bisericii Negre Brașov), Hannelore Baier (Sibiu), Remus Gabriel Anghel (Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca), Florian Banu și Silviu B. Moldovan (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității), Rudolf Poledna (Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca) și Vasile Ciobanu (Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu).

A doua activitate cheie prevăzută pentru această etapă, **A.1.2. „lansarea website-ului proiectului și a contului de social-media (Facebook)”** vizează două instrumente cheie de promovare a activităților și rezultatelor proiectului. Aceste activități au fost realizate în mai mulți pași. Inițial proiectul a fost promovat prin **lansarea paginii de Facebook**. Lansarea oficială a proiectului a fost prilejuită de prelegerea prof. univ.dr. habil. Constantin Iordachi de la Central European University (Viena/Budapesta) intitulată „A fost Legiunea Arhanghelului Mihail o mișcare fascistă? Noi perspective teoretice și comparative?” (<https://www.facebook.com/113037117503084/photos/a.117740867032709/119204206886375/>). Cu această ocazie a fost prezentat proiectul NS-GEG unui public de specialitate, precum și studenților, iar prelegerea teoretică a profesorului Constantin Iordachi a prilejuit o dezbatere conceptuală privind istoria comparativă și istoria transnațională a fascismului și felul în care proiectul NS-GEG poate beneficia de asemenea abordări. În partea a doua a anului 2021, echipa s-a concentrat pe **realizarea paginii web** a proiectului, precum și pe selectarea, prelucrarea și **încărcarea** unei serii de **documente și materiale fotografice pe website** la secțiunea „Surse” (vezi: <https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro/ns-geg/surse/>). Selectarea și încărcarea pe website a materialului vizual descoperit în arhive a avut drept scop o bună promovare a proiectului în mediul academic, dar și în rândul publicului larg.

Al treilea și al patrulea grup de activități cheie, intitulate „**A.1.3. Pregătirea documentării în arhive și biblioteci**” și „**A.1.4. Activitatea de cercetare (documentare în arhive și biblioteci; deplasări la conferințe din țară sau din străinătate, redactarea de articole științifice și texte pentru diseminare)**” reprezintă nucleul central al proiectului NS-GEG în această primă etapă și fundamentul pentru obținerea rezultatelor în decursul etapei a II-a și a celei finale. Viitoarele publicații

și realizarea expoziției depind de aceste activități. Până în luna iulie a anului în curs, echipa proiectului a achiziționat echipamentele necesare prevăzute în propunerea de proiect (laptopuri, aparat foto, imprimante multifuncționale) și a redactat o listă bibliografică și un index al fondurilor disponibile în arhivele din România și din Germania (planificate pentru **A.1.3**). Astfel, s-au asigurat condițiile pentru desfășurarea în bune condiții a activității de documentare din arhive și biblioteci prevăzute la **A.1.4**. În ciuda influenței perturbatoare a pandemiei de Covid-19, echipa proiectului a întreprins mai multe deplasări la arhive din țară și străinătate în decursul anului 2021. Începând cu luna mai 2021 și până în luna noiembrie 2021, membrii echipei au întreprins cercetări ample în arhivele din România (Arhivele Naționale Istorice Centrale București și Arhivele CNSAS) și din străinătate Arhiva „Institutului Transilvania” (*Siebenbürgen Institut*) din Gundelsheim, arhiva IDGL Tübingen, arhiva IKGS München, *Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes* din Berlin privind fondurile care conțin documente despre mișcarea nazistă din rândul germanilor din România și istoria GEG. Astfel, desfășurarea cu succes a activității de cercetare din arhive și biblioteci a permis **realizarea tuturor activităților** legate de participarea la conferințe și publicații, precum și la **îndeplinirea în totalitate a rezultatelor științifice** asumate în propunerea de proiect și în contractul de finanțare nr. PCE 167/2021. Astfel, membrii echipei au avut **3 prezentări la conferințe internaționale și 8 prezentări la conferințe naționale; au fost acceptate spre publicare 3 articole într-o revistă** indexată atât în bazele de date ERIH, cât și CEEOL și **au trimis spre evaluare 2 studii** unei reviste internaționale din Germania. De asemenea, echipa administrativă de la filiala Cluj a Academiei Române a realizat toate documentele administrative și financiare necesare bunei desfășurări a proiectului prevăzute la **Activitatea 1.5. Activități de regie.**

II. Descrierea științifică și tehnică a Etapei a I-a a proiectului NS-GEG

Activitățile științifice preconizate pentru perioada ianuarie-decembrie 2021 au fost realizate conform planului de activități al proiectului, fiind întreprinse o serie de activități intermediare-cheie care au avut rolul să contribuie la implementarea cu succes a proiectului. Activitățile s-au concentrat pe următoarele direcții de cercetare:

Activitatea 1.1. Organizare întâlnire (workshop) pentru a discuta probleme metodologice, teoretice și organizaționale

Prima întâlnire pentru aspectele de natură organizatorică a membrilor proiectului, la 25 ianuarie 2021, în cadrul căreia a fost stabilit calendarul activităților pe anul 2021, a fost stabilită data pentru

momentul de lansare oficială a proiectului și au fost stabilite aspectele organizatorice pentru workshop-ul metodologic din data de 28-29 mai 2021. În acest sens, a avut loc **conferința online de lansare a proiectului** în data de **18 martie 2021**, printr-o prelegere a invitatului prof. dr. hab. Constantin Iordachi (Central European University), conferință la care au luat cuvântul și membrii echipei: Ottmar Trașcă, Virgiliu Țărău și Corneliu Pintilescu. Cu această ocazie a fost prezentat cercetătorilor și publicului larg proiectul de cercetare NS-GEG.

Echipa proiectului a organizat în perioada **28-29 mai 2021** un **workshop metodologic** online pe platforma Zoom intitulat: ***O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România: dezbateri teoretice și metodologice.*** Directorul proiectului Ottmar Trașcă și următorii membri ai echipei: Daniela Popescu, Manuela Marin și Dragoș Defta au fost implicați în organizarea acestui workshop. Cu această ocazie, câțiva membri ai echipei: Ottmar Trașcă, Virgiliu Țărău, Florian Kühner-Wielach, Corneliu Pintilescu, au avut prezentări în care au evidențiat și analizat o serie de chestiuni metodologice precum: soarta arhivelor Grupului Etnic German (GEG), părțile rămase din această arhivă și locul unde se regăsesc acum, arhive alternative privind istoria GEG din Germania și România, dificultăți întâmpinate în accesul la aceste fonduri, concepte și metode prin intermediul cărora istoricii pot aborda istoria GEG. Pe lângă membrii proiectului, au participat la workshop și o serie de cercetători experimentați, precum: Thomas Șindilariu, Hannelore Baier, Remus Gabriel Anghel, Florian Banu și Silviu B. Moldovan (CNSAS București), Rudolf Poledna (UBB Cluj-Napoca) și Vasile Ciobanu (Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu), care au oferit un feedback critic util privind planul de cercetare al proiectului, precum și privind conceptele și metodele propuse de echipa NS-GEG. Prin intermediul prezentărilor avute în cadrul acestui workshop, membrii echipei au contribuit la **atingerea obiectivelor O1, O2 și O3** din propunerea de proiect. Mai exact, prezentările membrilor echipei au analizat o serie de biografii ale unor lideri ai GEG precum: Andreas Schmidt (liderul NSADP al GEG), Walter May (șeful departamentului de cultură al GEG) și Heinrich Zillich (scriitor apropiat al mișcării naziste din rândul germanilor din România și lider al grupului literar de la revista *Klingsor*). De asemenea, au discutat care ar putea fi direcțiile de cercetare pentru reconstituirea „biografiilor colective” ale rețelelor sociale din conducerea Grupului Etnic German și ce surse ar putea fi folosite în acest sens. În plus, prezentarea susținută de Corneliu Pintilescu a relevat o serie de transferuri de modele instituționale în privința organizării activității de propagandă a GEG dinspre Reich spre mișcarea nazistă a germanilor din România, dar și de motive și strategii discursive.

Prezentările susținute de participanții la workshop din afara echipei proiectului au relevat o serie de tendințe recente din istoriografia temei precum: „Ecourile politicilor sportive ale Germaniei Naziste

în rândul sașilor” (prezentarea lui Thomas Șindilariu) și politicile care au vizat „Alcătuirea unei coerențe de grup pan germanice în lirica revistei *Klingsor*” (prezentarea Claudiei Spiridon Șerbu). La sfârșitul workshop-ului au fost **discutate o serie de probleme organizatorice** privind desfășurarea cercetărilor din arhive și biblioteci, fiind stabilite prioritățile și un **plan detaliat de activitate de cercetare în arhive** pentru anul 2021. S-a decis acordarea unei priorități arhivelor care au potențialul de a releva cele mai multe informații noi privind temele care constituie ținta principală a proiectului NS-GEG.

Activitatea 1.2. Lansarea website-ului proiectului și a contului de social-media (Facebook).

Selectarea și încărcarea pe website a materialului vizual

Eforturile legate de realizarea A.1.2. au început la data de 18 martie 2021 prin lansarea activităților de promovare a proiectului prin prelegerea profesorului Constantin Iordachi de la Central European University (Viena/Budapesta), care a susținut o prezentare pe tema: „A fost Legiunea Arhanghelului Mihail o mișcare fascistă? Noi perspective teoretice și comparative?”, însoțită de scurte prezentări despre proiectul NS-GEG ținute de directorul proiectului Ottmar Trașcă și Corneliu Pintilescu. Daniela Popescu și Manuela Marin au pregătit **materiale pentru promovarea pe contul de socializare online (Facebook)** a acestui eveniment. Profesorul Virgiliu Țărău a introdus participanții și a moderat sesiunea de întrebări de la finalul evenimentului. La acest eveniment au participat studenți de la UBB Cluj-Napoca, precum și cercetători din România și din străinătate. În cea de-a parte doua a anului au fost adunate în decursul stagiilor de cercetare, pe care le vom detalia în cele ce urmează, o serie de **documente și materiale fotografice**. O selecție a acestor materiale a fost prelucrată și încărcată pe pagina web a proiectului și este accesibilă publicului larg la secțiunea „Surse” (<https://institutuldeistoriegeorgebarituu.ro/ns-geg/surse/>). În decursul următorilor doi ai proiectului, această secțiune va fi îmbogățită în mod constant cu materiale documentare și cu materiale vizuale colectate din fondurile arhivistice cercetate în cadrul proiectului NS-GEG.

Activitatea 1.3. Pregătirea documentării în arhive și biblioteci

În perioada ianuarie-aprilie 2021, membrii echipei au întreprins o serie de pregătiri ale viitoarei campanii de cercetare în arhivele și bibliotecile din țară și străinătate. În acest sens, au fost achiziționate în perioada mai-octombrie 2021 aparatură și servicii necesare pentru buna desfășurare a activității de cercetare. Au fost achiziționate următoarele elemente de aparatură și servicii furnizate de terți: abonament pentru platforma Zoom 2 luni, 2 imprimante multifuncționale, 6 laptopuri, 1 aparat foto

digital performant, 1 cartuș toner, 1 router, permis pentru fotografiere materiale BCU Cluj-Napoca. În urma deplasărilor realizate în țară și în străinătate s-a realizat o listă bibliografică, iar Manuela Marin a întreprins o analiză detaliată a bibliografiei disponibile pe tema proiectului. Directorul Ottmar Trașcă și 3 membri ai echipei (Daniela Popescu, Adrian Defta și Florian Kühner-Wielach) au lucrat la realizarea unui index al fondurilor disponibile în arhivele din România și Germania privind istoria GEG.

Activitatea 1.4. Activitatea de cercetare (documentare în arhive și biblioteci; deplasări la conferințe din țară sau din străinătate, redactarea de articole științifice și texte pentru diseminare).

A. Cercetări în arhive și biblioteci

Începând cu luna mai 2021 și până în luna noiembrie 2021, membrii echipei au întreprins cercetări ample în arhivele din România (Arhivele Naționale Istorice Centrale București și Arhivele CNSAS) și din străinătate Arhiva „Institutului Transilvania” (*Siebenbürgen Institut*) din Gundelsheim, arhiva IDGL Tübingen, arhiva IKGS München, Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes din Berlin privind fondurile care conțin documente despre mișcarea nazistă din rândul germanilor din România și istoria GEG.

Aceste cercetări au fost întreprinse de fiecare cercetător în parte, după cum urmează:

Directorul proiectului, **Ottmar Trașcă** a efectuat un stagiul de cercetare în perioada 5 – 29 octombrie 2021 în arhiva și biblioteca „Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas” (IKGS) în München. În arhiva IKGS se păstrează numeroase fonduri documentare extrem de importante pentru proiectul aflat în derulare, respectiv fondurile personale ale unor personalități din fosta conducere a Grupului Etnic German în perioada Andreas Schmidt (1940-1944), precum Friedrich Cloos, Otto Rudolf Liess, etc. Prin urmare, în cadrul stagiului de cercetare Ottmar Trașcă a cercetat fondul personal Otto Rodolf Liess și fondul Friedrich Cloos. Ambele fonduri conțin numeroase informații inedite și importante pentru proiectul de cercetare, îndeosebi protocoalele conferințelor și întâlnirilor organizate de asociația sașilor și șvabilor stabiliți în Republica Federală Germania, întâlniri în cadrul cărora cei prezenți – martori oculari, prin urmare, implicați direct în evenimentele derulate în perioada celui de-al Doilea Război Mondial – au dezbătut și analizat diverse probleme precum personalitatea și activitatea lui Andreas Schmidt, organizarea și structura Grupului Etnic German, relația cu statul român și Germania național-socialistă, actul de la 23 august 1944 și implicațiile sale pentru soarta minorității germane din România, etc. Pe lângă discuțiile înregistrate și dactilografiate, aceste volume conțin – ca anexe – inclusiv numeroase documente de arhivă, unele fiind unicat,

nemaiîntâlnite în arhivele consultate anterior. Principalele obiective urmărite în cadrul stagiului de cercetare au fost următoarele: evoluția minorității germane din România în perioada 1933-1940, până la numirea lui Andreas Schmidt în calitate de conducător al Grupului Etnic German din România; contextul intern și internațional al numirii lui Andreas Schmidt în fruntea minorității germane din România, respectiv reacția autorităților române și a personalităților săsești conservatoare; procesul de „alinieră” (*Gleichschaltung*) al Grupului Etnic German și transformarea sa într-un exponent al intereselor politice, economice și militare ale celui de-al III-lea Reich în acest areal geografic; recrutările SS ilegale și legale în România; relațiile dintre Grupul Etnic German și serviciile secrete germane (SD-Ausland și Abwehr); impactul evenimentelor de la 23 august 1944 asupra destinului minorității germane din România.

Florian Kühner-Wielach a efectuat cercetări în biblioteca și arhiva IKGS privind colecția H. Zillich. Cercetarea acestuia se axează metodologic pe o abordare discursiv-analitică a dezbaterilor „interne” din cadrul „Südostdeutsche” privind „prelucrarea prin dezbateri critice” (*Aufarbeitung*) a evenimentelor din perioada celui de-al Doilea Război Mondial. În plus, accentul este pus pe relația dintre instituții, actori și memorie. Cercetarea sa s-a concentrat pe materialele din colecția lui Heinrich Zillich, care se află la IKGS München. Literatura în cauză a fost receptată, mai ales în legătură cu asumarea „propriei” istorii a Grupului Etnic German din România în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Virgiliu Țărău a întreprins cercetări privind Fondul Documentar, Fondul Informativ și Fondul Rețea al Arhivei CNSAS în perioada septembrie-octombrie 2021. Cercetarea de arhivă s-a concentrat asupra materialelor adunate de fosta Securitate privind structurile organizatorice ale GEG. De o deosebită importanță pentru proiect sunt o serie de dosare din Fondul Documentar, care relevă eforturile Securității de a reconstitui schemele de reorganizare ale GEG de la nivel central și local, în mod deosebit reconstituirea numelor liderilor acestor structuri de la toate nivelurile. De asemenea, Virgiliu Țărău a acordat o atenție deosebită felului în care Securitatea a încercat să instrumentalizeze traiectoria unor personalități ale germanilor din România emigrați în RFG, precum Paul Philippi, în problematica emigrării.

Corneliu Pintilescu a întreprins cercetări în arhivele ANIC București și CNSAS București în lunile iunie și septembrie 2021, iar în perioada 16-30 octombrie 2021 a realizat un stagiul de cercetare la arhiva Siebenbürgen Institut din Gundelsheim. În decursul cercetărilor de la Arhiva ANIC și CNSAS, au fost accesate o serie de dosare privind maniera în care autoritățile din România au perceput ascensiunea mișcării naziste din rândul germanilor din România în decursul anilor 1930 și începutul

anilor 1940. De asemenea, a fost documentată cu această ocazie soarta unor documente create de Siguranță în anii 1930 și care la sfârșitul anilor 1940 au fost incluse în dosarele privind „problema naționaliști germani” create de Securitate. În decursul stagiului de cercetare de la Siebenbürgen Institut din Gundelsheim, Corneliu Pintilescu s-a concentrat asupra documentelor privind biografia liderului GEG, Andreas Schmidt, și privind revistele și broșurile de propagandă ale GEG, precum *Süd-Ost* și *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe in Rumänien*.

Dragoș Defta a cercetat următoarele fonduri din arhiva politică de la Berlin (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes): RAV 43-1/135 Römisch-katolische Kirche: Konkordatsfragen Kulturgesetz / Laufzeit 1926-1930; RAV 43-1/136 Allgemeine Kirchen und Schulgesetze. Aktenzeichen XA1 / Laufzeit 1933-1939; RAV 43-1/136 Römisch-katolische Kirche. Aktenzeiten XA3 / Laufzeit 1932-1937. În aceste fonduri au fost cercetate documente ale Bisericii Romano Catolice privind germanii din România și au fost selectate o serie de dosare privind opoziția Bisericii Catolice față de procesul de nazificare al germanilor din România.

Manuela Marin s-a concentrat într-o primă fază pe identificarea și parcurgerea literaturii de specialitate pe tema proiectului. Ea parcurs într-o primă etapă o serie de lucrări speciale privind statutul minorității germane în perioada de dinainte de crearea Grupului Etnic German, precum cele scrise de Vasile Ciobanu, Hannelore Baier, Ottmar Trașcă și Remus Gabriel Anghel. Crearea și impactul Grupului Etnic German asupra minorității germane din România și dezvoltarea rețelelor sale transnaționale au fost documentate prin consultarea lucrărilor Vasile Ciobanu, *Contribuții la cunoașterea istoriei sașilor transilvăneni*, Editura Hora, Sibiu, 2001 și Paul Milata, *Între Hitler, Stalin și Antonescu. Germanii din România în Waffen-SS*, Editura Schiller, Sibiu, 2018. Aceste lecturi privind formele fascismului din România au fost completate de o serie de lecturi privind istoria regimului nazist din Germania, crearea și funcționarea unor structuri transnaționale, care au permis recrutarea unor „voluntari” în Waffen-SS, precum cele editate de Jochen Böhler și Robert Gerwarth (2017) sau transferul ideologiei naziste dincolo de granițele statului german (de exemplu Bauerkämper și Rossolinski-Liebe 2017). Pentru că rolul Manuelei Marin în proiect este de a analiza modul în care imaginea Grupului Etnic German și crearea rețelelor sale transnaționale s-au reflectat în presa românească, în partea a doua a anului 2021, ea s-a orientat spre identificarea principalelor publicații (cotidiene, reviste), care acoperă perioada de interes pentru subiectul proiectului de cercetare. Prin urmare, au fost consultate la Biblioteca Centrală Universitară *Lucian Blaga* din Cluj-Napoca o serie de dicționare ale presei românești. Pe baza titlurilor identificate (și din bibliografia secundară), au fost identificate principalele cotidiene care au apărut în perioada 1933-1937, cum ar fi *Adevărul* și altele

care au continuat să apară după decembrie 1937, cum ar fi *Universul*, *Timpul*, *Curentul*. De asemenea, au fost avute în vedere și unele publicații care și-au încetat activitatea după rebeliunea legionară, în special publicații Gărzii de Fier, cum ar fi *Buna Vestire*, *Sfarmă Piatră*, sau alte cotidiene politice, interzise de regimul antonescian, *Semnalul*, *Evenimentul zilei*. De asemenea, cu prilejul stagiului de cercetare efectuat la Arhivele Naționale din București, Manuela Marin a cercetat inventarele fondurilor de arhivă (Președinția Consiliului de Miniștri-Cabinetul Militar și Civil, Inspectoratul General al Jandarmeriei, Inspectoratele Regionale de Jandarmerie etc.), unde a realizat o identificare primară a materialului de arhivă relevant pentru tema proiectului NS-GEG.

Daniela Popescu a consultat o serie de fonduri și dosare, dintre care menționăm printre cele mai relevante pe subiect identificate: *Fond Casa de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice (C.A.S.B.I.)*, *Persoane Juridice*: Litera G, Grupul Etnic German; *Fond Grupul Etnic German*: Dosar 50 (1943): *Serv. Presă și Propagandă, Mediaș, Grupul German, Târnăveni, soldat, N.S.D.A.P., scrisori; cursuri; serbării, rapoarte; corespondență etc.*, Dosar 31 (1942): *N.S.D.A.P., iarnă, înființare partid; jurăminte, medalii, tineretul hitlerist, ziua mamei germane, solstițiu, Crăciun; propagandă. Dosar 59: Certificat, Organizația Tineretului, Grupul Etnic German, Gotthard Szotsch, educație*; Dosar 52 (1943-1944): *Rapoarte, activitate, școlarizare, Grup Etnic German, Târnăveni, presă, propagandă*; Dosar 48 (1943) volumul 1 și 2: *Femei, Grupul popular German*; Dosar 25 (1942): *Circulare, Serv. Presei și Propagandei a Grupului Etnic German, administrație; ajutor, iarnă, 30 ianuarie, învățământ unitar; politică internațională, situație Grupului Etnic German, presă, propagandă; cotizații, N.S.D.A.P., colecte, război; recensământ; cursuri de partid*; Dosar 45 (1943): *Grupului Etnic German, Mediaș, Târnăveni, voluntari SS; acord, guvern, român, german, armată, germană, M. V. Killingerși I. Ștefan, Marele Stat major Români; căzuți, dispăruți, răniți, front, școli de ofițeri și subofițeri, jurisdicții, căsătorii, mame germane, colectări*; Dosar 53 (1943) volumul 2: *Organizația Femeilor germane, Grupul Etnic German, Erlental, Anina, Bresendorf, Berzovia, Bokschan, Steierford ș.a. membri, personal, nașteri, cursuri*. De asemenea, în cadrul Arhivelor CNSAS a consultat o serie de fonduri și dosare, dintre care menționăm printre cele mai relevante pe subiect identificate: *Fișe personale și adeverințe ale Deutsche Volksgruppe in Rumänien (1941-1944)*; *Note informative ale Siguranței și S.S.I. referitoare la starea de spirit a populației săsești; extrase din presă*; *tabele și inventare cu arhiva Grupului Etnic German, cu etnicii germani dispăruți de la domiciliu, cu efectivul numeric al colaboratorilor Comisiei Aliate de Control (1942-1947)*.

B. Participarea la conferințe în țară și străinătate

Conferințe internaționale

- Virgiliu Țărău, *Swimming against rip currents: Paul Philippi and the issue of the emigration of Romanian Germans (1960–1970)* în cadrul conferinței internaționale (on-line): „Unter Beobachtung Vertriebenenorganisationen und –funktionäre im Blick der sozialistischen Staaten des östlichen Europas (1949–1989)”, 23-24 septembrie 2021, organizată de „Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa” (vezi pagina web proiect).

- Ottmar Trașcă, „*Die Entwicklung der deutschen Minderheit in Rumänien zwischen 1933-1953/The development of the German minority in Romania between 1933-1953*”, în cadrul conferinței internaționale „Danube School 2021”. Organizatori: European Danube Academy, Universitatea Tübingen, Universitatea „Andrássy” Budapesta, Universitatea Novi Sad, Universitatea Ruse; Illertissen/Neu-Ulm, 2 noiembrie 2021 (vezi pagina web proiect).

- Corneliu Pintilescu, Ottmar Trașcă, *Instrumentalizing the Nazi Past: Securitate’s infiltration of the Landsmannschaft of the Transylvanian Saxons in the Federal Republic of Germany* în cadrul conferinței internaționale (on-line): „Unter Beobachtung Vertriebenenorganisationen und –funktionäre im Blick der sozialistischen Staaten des östlichen Europas (1949–1989)”, 23-24 septembrie 2021, organizată de „Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa (vezi pagina web proiect).

Conferințe naționale

- Virgiliu Țărău, *Trecutul care nu trece. Vinovății ideologice administrate de regimul comunist în școlile germane din România în anii 1950*, conferința online „Modernism, modernizare, modernitate. Perspective istoriografice și metodologice”, Cluj-Napoca, 13-15 octombrie 2021, organizată de Filiala Cluj a Academiei Române și UBB Cluj-Napoca.

- Corneliu Pintilescu, *Transferuri de motive discursive și strategii ale propagandei naziste din Reich în rândul germanilor din România la sfârșitul anilor 1930 și începutul anilor 1940*, conferința online „Modernism, modernizare, modernitate. Perspective istoriografice și metodologice”, Cluj-Napoca, 13-15 octombrie 2021, organizată de Filiala Cluj a Academiei Române și UBB Cluj-Napoca.

- Ottmar Trașcă, *Proiecții ale Grupului Etnic Germani referitoare la soluționarea chestiunii Transilvaniei, 1940-1944*, conferința online „Modernism, modernizare, modernitate. Perspective istoriografice și metodologice”, Cluj-Napoca, 13-15 octombrie 2021, organizată de Filiala Cluj a Academiei Române și UBB Cluj-Napoca.

- Corneliu Pintilescu, Ottmar Trașcă, *Germanii și tradițiile lor pierdute în satele Transilvaniei*, Conferința online: „Politici sociale în România comunistă: Ediția a VI-a. Lumea rurală în comunism”, 20-25 septembrie 2021, organizată de UBB și Memorialul Sighet.

- Corneliu Pintilescu, *Construind comunitatea rasială nazistă («Volksgemeinschaft») în Europa de Sud-Est: Motive și strategii discursive în propaganda nazistă din presa germană din România. Un șantier de cercetare*, 28-29 mai 2021, workshop online „O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România: dezbateri teoretice și metodologice”, organizat de Institutul de Istorie „George Barițiu” în cadrul proiectului NS-GEG. Conferința:

- Florian Kühner-Wielach: *Notizen, Reflexionen, Parallelen. Rückblicke auf die Deutsche Volksgruppe in Rumänien – ein Ansatz*, 28-29 mai 2021, workshop online „O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România: dezbateri teoretice și metodologice”, organizat de Institutul de Istorie „George Barițiu” în cadrul proiectului NS-GEG. Conferința:

- Ottmar Trașcă, *Surse arhivistice referitoare la Grupul Etnic German din România, 1940-1944*, 28-29 mai 2021, workshop online „O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România: dezbateri teoretice și metodologice”, organizat de Institutul de Istorie „George Barițiu” în cadrul proiectului NS-GEG. Conferința:

- Virgiliu Țărău, *Considerații asupra destinului fostelor arhive ale GEG*, 28-29 mai 2021, workshop online „O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România: dezbateri teoretice și metodologice”, organizat de Institutul de Istorie „George Barițiu” în cadrul proiectului NS-GEG. Conferința:

C. Redactarea de articole științifice și texte pentru diseminarea activității

Texte redactate:

A fost acceptată spre publicare în cadrul *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj Napoca*, vol. LVX, 2021, o secțiune formată din trei articole dedicată GEG cuprinzând următoarele studii:

- Ottmar Trașcă, *Loialitate dublă. Evoluții politice în cadrul minorității germane din România, 1933–1940*, „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu». Series Historica”, LVX, 2021, pp. 171-197. Studiul se ocupă de influența exercitată de nazism asupra vieții politice a minorității germane din România în perioada 1933-1940, cu un focus asupra anilor decisivi 1938-1939. În anii 1933-1937, conducerea minorității germane a susținut cu fiecare ocazie importantă necesitatea promovării unei atitudini loiale față de statul român. În schimb, între 1939-1940 ca urmare a contextului internațional în care Germania național-socialistă a jucat un rol important, conducerea minorității germane a adoptat o atitudine din ce în ce mai intransigentă, loialitatea față de cel de-al treilea Reich prevalând.

- Corneliu Pintilescu, *Biserica Evanghelică C.A în România postbelică: rivalități interne, intervenții externe și instrumentalizarea trecutului nazist* în „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu». Series Historica”, LVX, 2021, pp. 197-216. Studiul abordează felul în care Securitatea a manipulat date biografice despre membrii Consistoriului Superior al Bisericii Evanghelice C.A, mai ales a episcopului Friedrich Müller.

- Adrian Dragoș Defta, *Divizia Hitlerjugend: Ideologie și Etos* în „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu». Series Historica”, LVX, 2021, pp. 147-169.

Texte redactate și trimise pentru evaluare la revista internațională: „**Journal for Culture and History of the Germans in Eastern Europe**”, publicată de prestigioasa editură De Gruyter Oldenbourg:

- Corneliu Pintilescu, Ottmar Trașcă, *Instrumentalizing the Nazi Past: Securitate's infiltration of the Landsmannschaft of the Transylvanian Saxons in the Federal Republic of Germany*.

- Virgiliu Țărău, *Swimming against rip currents: Paul Philippi and the issue of the emigration of Romanian Germans (1960–1970)*.

Texte în curs de redactare:

- Manuela Marin a început redactarea unei analize privind crearea Grupului Etnic German și modul în care acest episod, precum și intensificarea relațiilor româno-germane, s-au găsit reflectate în presa românească.

- Daniela Popescu are în curs de redactare studiul cu titlul provizoriu *The peak of German Ethnic Group in Romania's propaganda during 1940s*. Studiul urmărește modurile în

care s-a construit și manifestat propaganda germană, tipurile de discurs și principalele chei ale discursului propagandistic, mijloacele de diseminare, cu precădere în rândul tinerilor.

- Florian Kühner-Wielach are în curs de redactare două studii: 1. o analiză a două cărți ale lui Hans Wolfram Hockl cu focus pe dezbaterile interne din rândul germanilor din România emigrați în RFG și Austria privind problema nazificării comunității; 2. o analiză a discursurilor postbelice ale lui Heinrich Zillich; ambele vor fi finalizate în anul 2022.

Activitate 1.5. Activități de regie

Echipele administrative de la filiala Cluj a Academiei Române a realizat cu promptitudine toate procedurile și documentele administrative și financiare care țin de regia proiectului, asigurând suportul necesar pentru buna desfășurare a proiectului NS-GEG.

Rezultatele realizate în cadrul etapei I (ianuarie 2021 – decembrie 2021):

După cum a fost prevăzut în proiect, o primă întâlnire de lucru a avut loc în 25 ianuarie 2021 pentru a stabili aspectele organizatorice ale desfășurării proiectului, a datelor evenimentelor planificate pentru anul 2021, primul dintre acestea fiind **workshop-ul metodologic online** pe platforma Zoom intitulat „**O perspectivă transnațională asupra Grupului Etnic German din România: dezbateri teoretice și metodologice**”. Directorul proiectului Ottmar Trașcă și următorii membri ai echipei: Daniela Popescu, Manuela Marin și Dragoș Defța au fost implicați în organizarea acestui workshop. A se vedea programul detaliat pe pagina web a proiectului: https://institutuldeistoriegeorgebarituu.ro/wp/wp-content/uploads/2021/11/Program-Workshop-Metodologic-GEG_22-mai-2021-1.pdf

Pagina web a proiectului

De asemenea, în anul 2021 a fost **lansată și pagina web a proiectului și contul de Facebook**; au fost **încărcate pe website** informații la zi despre activitățile din proiect, despre contribuțiile academice realizate de membrii proiectului, a unor **materiale vizuale**, precum și a unor **documente de arhivă** care să ilustreze activitatea de cercetare din proiect. Website-ul (<https://institutuldeistoriegeorgebarituu.ro/ns-geg/>) a fost structurat pe categorii clare, bilingv, cu o interfață ușor accesibilă publicului larg, care poate accesa informații publice despre descrierea proiectului, obiectivele asumate, metodologia de lucru, prezentarea echipei, rezultatele preconizate, dar și cele deja atinse în anul 2021, evenimentele și activitățile științifice organizate în cadrul proiectului,

sursele utilizate (istoriografia subiectului, dar și materialele arhivistice), precum datele de contact și accesul către social-media. De asemenea, în cadrul secțiunii „Surse” sunt create două sub-categorii dedicate încărcării pentru publicul larg a unor materiale de tip sursă-primară identificate în fondurile arhivistice : <https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro/ns-geg/surse/>

În propunerea de proiect au fost prevăzute următoarele participări la conferințe pe anul 2021: 1 conferință internațională și 2 conferințe naționale.

Au fost realizate:

- 3 prezentări la **conferințe internaționale** [vezi mai sus capitolul prezentări la conferințe și publicații; vezi pentru detalii și pagina web a proiectului]

- 8 prezentări la **conferințe naționale:**
(pentru detalii vezi secțiunea „B.Participarea la conferințe în țară și străinătate” din acest raport).

De asemenea, s-au planificat: 1 articol indexat în bazele de date ERIH și 2 articole indexate în baza de date CEEOL (toate acceptate spre publicare).

Au fost realizate:

- 3 articole ale membrilor echipei au fost acceptate spre publicare într-o revistă indexată atât în ERIH, cât și în CEEOL.

- 2 articole au fost trimise spre evaluare la revistă internațională
(pentru detalii vezi secțiunea „**Activitatea 1.4./B.** Redactarea de articole științifice și texte pentru diseminarea activității” din acest raport).

Cluj-Napoca, 5.12.2021